Hallintovaliokunta
AI FI 18/2025
19.3.2025

Amnesty International Suomen osasto
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Lausunto: Hallituksen esitys (HE 10/2025 vp.) eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (puhuttelupöytäkirja, sur place, matkustusasiakirjan käyttörajoitus)

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa laaja-alaisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Tiivistelmä

Hallitus esittää, että turvapaikkapuhuttelupöytäkirjaa ei enää tarkistettaisi turvapaikkapuhuttelun päätteeksi. Lisäksi ehdotetaan, että mikäli kansainvälisen suojelun tarve on syntynyt vasta kansalaisuusvaltiosta tai aiemmasta pysyvästä asuinvaltiosta lähdön jälkeen hakijan tahallisen toiminnan seurauksena, voitaisiin pakolaisasema jättää myöntämättä ja myöntää sen sijaan toissijaista suojelua. Esityksessä ehdotetaan myös, että kansainvälistä suojelua saaville myönnettäviin matkustusasiakirjoihin asetettaisiin käyttörajoituksia suhteessa heidän kansalaisuusvaltioonsa tai aiempaan pysyvään asuinvaltioonsa. Esityksessä ehdotetaan vielä karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuuden muuttamista siten, että niitä voitaisiin täytäntöönpanna nykyistä nopeammin.

Amnesty vastustaa ehdotettuja lakimuutoksia. Muutokset heikentävät turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttaneiden oikeuksia eivätkä ole perusteltuja. Muutokset eivät myöskään tehosta turvapaikkamenettelyä vaan pikemminkin lisäävät viranomaisten työmäärää ja siten kustannuksia.

Turvapaikkapuhuttelupöytäkirja

Hallitus esittää, että turvapaikkapuhuttelun päätyttyä puhuttelupöytäkirjaa ei enää käytäisi läpi, vaan hakija saisi pöytäkirjan mukaansa ja hänellä olisi mahdollisuus toimittaa lisäyksiä ja korjauksia pöytäkirjaan kahden viikon määräajan kuluessa. Määräaikaa voitaisiin pidentää, jos hakija on tosiasiallisesti pyrkinyt toimittamaan lisäselvitystä asiaansa, muttei itsestään riippumattomista syistä ole sitä kyennyt tekemään. Jos kahden viikon määräaika ei olisi riittävä, Maahanmuuttovirasto voisi määrittää, mikä olisi sopiva määräaika lisäysten ja korjausten tekemiselle kussakin tapauksessa, mutta annettavan määräajan tulisi kuitenkin olla asian laatuun ja pöytäkirjan pituuteen nähden kohtuullinen. Ehdotettu menettely koskisi turvapaikkapuhutteluiden lisäksi myös pakolaisaseman lakkauttamis- ja peruuttamisharkinnassa tehtyjä kuulemisia Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttovirasto voisi vastaisuudessakin tehdä tapauskohtaista harkintaa sen suhteen, tulisiko tietyn hakijan puhuttelupöytäkirja tarkastaa itse puhuttelutilaisuudessa.

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman kirjausten mukaisesti siirtää kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyn painopiste selvemmin turvapaikkapuhutteluun muun muassa muuttamalla turvapaikkapuhuttelupöytäkirjan läpikäynnin tapaa. Painopisteen muutos tarkoittaa turvapaikkapuhuttelun merkityksen painottamista entisestään hakemuksen käsittelyssä. Muutosten tarkoituksena on lyhentää turvapaikkahakemusten käsittelyaikoja

Amnesty toteaa, että puhuttelupöytäkirjaan tehtyjen merkintöjen oikeellisuus on erittäin tärkeää, koska puhuttelussa ilmi tulleet seikat ohjaavat turvapaikkapäätöksentekoa. Turvapaikkapuhuttelun ja pöytäkirjan tehnyt Maahanmuuttoviraston työntekijä ei ole välttämättä sama työntekijä, joka tekee itse turvapaikkapäätöksen. Näin ollen päätösesitystä tekevällä työntekijällä ei välttämättä ole muuta tietoa itse puhuttelun tapahtumista, kuin pöytäkirjamerkinnät. Onkin hakijan oikeusturvan kannalta olennaista, että pöytäkirjamerkinnät on myös hänen näkemyksensä mukaan kirjattu oikein.

Kun pöytäkirja tarkistetaan puhuttelun päätteeksi, paikalla on myös aina tulkki, joka tulkkaa merkinnät hakijalle. Mikäli pöytäkirjan tarkistaminen jää hakijalle myöhempään vaiheeseen, tulkki pitää erikseen hankkia tätä varten. Kyse ei myöskään tällöin välttämättä olisi samasta tulkista, mikä saattaa jo sinänsä vaikeuttaa pöytäkirjamerkintöjen epäselvyyksien selvittämistä. Ehdotus sisältää myös riskin siitä, että tulkkia ei käytettäisi lainkaan pöytäkirjan myöhemmässä tarkistuksessa. Tulkkia saattaa olla määräajassa hankala löytää tai avustaja mahdollisesti katsoa, ettei tulkkia tarvittaisi. Pöytäkirjan läpikäyminen joko hakijan omasta toimesta tai avustajan kanssa ilman tulkkia on suuri riski hakijan oikeusturvalle, sillä oleellisia seikkoja saattaa helposti jäädä havaitsematta. Pöytäkirjan myöhempi läpikäyminen aiheuttaa myös paljon ylimääräistä työtä avustajalle, jonka pitää varata tälle kalenteristaan erillinen aika, kun se normaalisti tehtäisiin puhuttelun päätteeksi. Ylipäänsä pöytäkirjan tarkistamiseen käytettävä aika oletettavasti pitenisi siitä, mitä se olisi, mikäli se tapahtuisi puhuttelun päätteeksi tulkin ja avustajan jo ollessa paikalla. Kaikilla turvapaikanhakijoilla ei myöskään ole oikeudellista avustajaa, joten pöytäkirjan tarkastaminen heidän kohdallaan olisi muutoksen myötä mahdotonta.

Esityksessä mainitaan, että vain pieni osa pöytäkirjaan tehdyistä korjauksista on merkityksellisiä. Amnesty toteaa, että korjauksilla voi tosiasiassa olla suurta merkitystä ja vaikka osa tehdyistä korjauksista ei olisi päätöksenteon kannalta tärkeässä asemassa, on olemassa riski oleellisen korjaustarpeen havaitsematta jäämisestä, mikäli pöytäkirjan läpikäyminen muutoksen johdosta vähenisi tai muuttuisi pintapuolisemmaksi. Ja vaikka merkityksellisiä korjauksia ei ilmenisikään jokaisella tarkistuskerralla, on pöytäkirjan huolellinen läpikäyminen tärkeää, mikäli yksikin väärä päätös saadaan sillä vältettyä.

Amnesty huomauttaa, että viranomaisten tulee viran puolesta ottaa turvapaikka-asioissa kaikki päätöksentekoon vaikuttavat seikat huomioon, eikä näin ollen määräajan jälkeen toimitettuja lisäselvityksiä tule jättää huomioimatta. Kahden viikon määräaika lisäselvitysten toimittamiselle voi usein olla liian lyhyt ottaen huomioon avustajien ja tulkkien aikataulut. Määräaikaa ei tulisi tulkita liian tiukasti. Turvapaikka-asioissa suojeluperusteiden selvittäminen viran puolesta on periaate, joka tarkoittaa sitä, että myös määräajan jälkeen toimitetut lisäselvitykset ovat ratkaisun kannalta otettava huomioon. Säännös myös siirtäisi käsittelyä hallinto-oikeuksiin, mikäli korjauksia ja lisäyksiä jätettäisiin huomioimatta ja hakijat siitä syystä joutuisivat saattamaan ne tietoon valitusmenettelyn kautta.

Amnesty katsoo, että puhuttelupöytäkirjan tarkistaminen puhuttelun päätteeksi Maahanmuuttoviraston puhuttelijan sekä tulkin avustuksella on tärkeää sekä hakijan oikeusturvan että päätöksenteon oikeellisuuden ja menettelyn sujuvuuden kannalta eikä siitä tule luopua. Tehokas, sujuva ja oikeudenmukainen turvapaikkamenettely vaatii panostamista menettelyn alkuvaiheeseen eli turvapaikkapuhutteluun sekä Maahanmuuttoviraston päätöksentekoon.

Hallituksen esityksessä väitetään, että turvapaikkapuhuttelun merkitystä painotettaisiin sillä, että pöytäkirjan tarkastus jäisi pois. Tämä johtaisi esityksen mukaan myös turvapaikkaprosessin tehostumiseen ja sitä mukaa säästöihin. Amnesty huomauttaa, että pöytäkirjan tarkistus on olennainen osa itse turvapaikkapuhuttelua ja sen pois jättäminen itse asiassa vähentäisi turvapaikkapuhuttelun painottamista. Se johtaisi siten päinvastaiseen lopputulemaan, kun se yllä todetun mukaisesti siirtäisi käsittelyä valitusvaiheeseen, lisäisi oikeusavustajien ja hallinto-oikeuksien työtä sekä byrokratiaa ja sen myötä myös kustannuksia.

Sur place -tilanne

Esityksessä ehdotetaan muutosta tilanteeseen, jossa kansainvälisen suojelun tarve on syntynyt vasta sur place eli hakijan lähtömaastaan lähdön jälkeen. Mikäli kansainvälisen suojelun tarve olisi tällöin syntynyt hakijan tahallisen toiminnan tuloksena, voisi Maahanmuuttovirasto jättää pakolaisaseman myöntämättä ja myöntää hakijalle sen sijaan toissijaista suojelua. Ehdotuksessa tarkennetaan, että kyse olisi uusintahakemusvaiheessa tehdystä hakemuksesta.

Olennaista olisi tahallisuuden eli hakijan toiminnan vilpillisyyden varmentaminen. Esityksessä mainitaan, että määrittävän viranomaisen on pystyttävä perustelemaan hakijan toiminnan tosiasiallinen vilpillisyys ja että esimerkiksi uskonnon- ja sananvapauteen sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen kuuluu oikeus vaihtaa vakaumusta tai ryhtyä poliittisesti aktiiviseksi.

Viranomaisen päätös ei siten voisi perustua vain olettamiin vilpillisyydestä, vaan pakolaisasemaan oikeuttavien perusteiden tahallinen tuottaminen tulisi pystyä viranomaisen päätöksessä perustelemaan, jotta pakolaisasema voitaisiin jättää myöntämättä.

Amnesty katsoo, että ehdotus sisältää suuren riskin väärille tulkinnoille hakijan tarkoitusperistä. Esimerkiksi uskontoon kääntymisessä ja seksuaalisen suuntautumisen esilletuomisessa on uskottavuusarvioinnin tekeminen erittäin hankalaa ja saattaa osittain perustua oletuksiin ja ennakkokäsityksiin (ks. esim. Seta, 20.6.2022: Sateenkaarevat turvapaikanhakijat viranomaisten odotusten ja oman yhteisön ristipaineissa ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2024: Selvitys uusintahakemusten merkityksestä turvapaikkaprosessissa). Myös tulkkauksen laadulla on merkitystä päätöksenteon oikeellisuuden kannalta.

Lisäksi pakolaisaseman sijaan toissijaisen suojeluaseman myöntäminen, vaikka henkilöllä olisi vainon vaara, vaikuttaa lähinnä hakijan rankaisemiselta, eikä sille ole esitetty objektiivisia perusteluita. Kyse on kuitenkin aidosta kansainvälisen suojelun tarpeesta ja vainon vaarasta, joka on peruste myöntää pakolaisasema. Henkilön oma toiminta ja vaikutin, mitä on ylipäänsä hyvin hankala todentaa, on tällöin toissijaista. Toissijainen suojeluasema pakolaisaseman sijaan vaikuttaisi huomattavasti henkilön oikeuksiin, kuten luvan pituuteen ja perheenyhdistämisen mahdollisuuksiin.

EU:n määritelmädirektiivin 5 artiklan 3 kohdassa säädettyä itse aiheutettua sur place -tilannetta ei ole pakko ottaa jäsenvaltioissa käyttöön, joten tarvetta lainsäädännön muuttamiselle ei ole. Direktiivi asettaa jäsenmaiden lainsäädännön tasolle niin sanotut minimistandardit, joiden alle EU:n jäsenmaat eivät saa mennä, mutta joita parempia oikeuksia kansallisella sääntelyllä on mahdollista tarjota. Tarkoituksena ei siis ole, että maat heikentävät jo olemassa olevia säännöksiään direktiivin tasolle, vaan että niissä maissa, joissa säännökset eivät vielä ole direktiivin edellyttämällä tasolla, lain tarjoamien oikeuksien tasoa nostetaan.

Suomi on perinteisesti ylittänyt vähimmäistason ja luonut kansallisella lailla korkeampitasoista ihmisoikeuksien suojaa EU:n minimitasoon verrattuna. Tämä käytäntö on vastannut EU-lainsäädännön perimmäistä tavoitetta, joka on ollut suojelun tason parantaminen ja yhdenmukaistaminen luomalla vähimmäistason määrittelevää lainsäädäntöä. On valitettavaa ja ihmisoikeuksien näkökulmasta ongelmallista, että pitkä perinne katkaistaan ja Suomen lainsäädäntöä esitetään hallituksen taholta useissa lakiesityksissä alennettavaksi huomattavasti nykyistä alhaisemmalle tasolle.

Amnesty huomauttaa lisäksi, että määritelmädirektiiviä alun perin kansallisesti täytäntöönpantaessa (HE 166/2007 vp.) todettiin, että ”[u]lkomaalaislain turvapaikan tai muun kansainvälisen suojelun antamista koskevissa säännöksissä lähtökohtana on pakolaissopimukseen perustuen se, että jokainen kansainvälisen suojelun tarpeessa oleva saa suojelua. Ratkaisevaa ei ole kansainvälisen suojelun edellytysten täyttymiseen johtaneiden toimien tarkoitus eikä se, onko toimet toteutettu alkuperämaassa vai sieltä lähtemisen jälkeen.” Lisäksi kyseisessä hallituksen esityksessä todettiin määritelmädirektiivin 5 artiklan 3 kohdan olevan ”pakolaissopimuksen vakiintuneen tulkinnan valossa ongelmallinen” eikä sitä esitetty otettavaksi Suomessa käyttöön. Nyt käsillä olevassa esityksessä ei ole esitetty perusteluita sille, miksi asiaa pitäisi tällä kertaa arvioida toisin. Amnesty katsookin, että ehdotusta ei tule panna toimeen.

Kansalaisuusvaltioon tai entiseen asuinmaahan matkustaminen

Hallitus esittää, että pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema voitaisiin lakkauttaa kansalaisuusvaltioon tai entiseen pysyvään asuinmaahan matkustamisen seurauksena tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Harkinnassa tulisi kiinnittää erityistä huomiota niihin syihin, joiden vuoksi matka on tehty sekä matkan kestoon. Esityksen mukaan erityisesti säännöllinen vapaaehtoinen matkustaminen loisi olettaman siitä, ettei henkilö olisi enää vainon tai vakavan haitan vaarassa. Toisaalta tilanteissa, joissa matkustamiselle olisi painavia henkilökohtaisia syitä, kuten perheenjäsenen vakava sairastuminen tai hautajaiset, ei matkustaminen johtaisi suojeluaseman lakkauttamiseen.

Amnesty katsoo, että suojeluaseman lakkauttamista harkittaessa matkustaminen lähtömaahan tulee arvioida perusteellisesti ja yksilöllisesti ottaen huomioon sen, että henkilöllä saattaa olla monia täysin ymmärrettäviä syitä matkustaa lähtömaahansa ilman, että se tarkoittaisi häneen kohdistuvan vainon tai vakavan haitan vaaransa olevan ohi. Esityksessä on mainittu muutamia tilanteita, joissa matkustaminen voisi olla ymmärrettävää, kuten perheenjäsenen vakava sairastuminen tai kuolema, avioeron hakeminen kotimaassa tai alaikäisten lasten noutaminen perheenyhdistämistapauksessa.

Amnesty toteaa, että on myös useita muita inhimillisiä syitä lähtömaahan matkustamiselle ilman, että se tarkoittaisi vainon tai vakavan haitan olevan ohi. Tällainen syy voi olla esimerkiksi perheen luona vierailu. Perheenyhdistäminen voi kestää hyvin pitkään, jolloin perheyhteyden ylläpitämiseksi henkilö saattaa haluta vierailla perheensä luona lähtömaassa. Perheenyhdistämistä on myös hankaloitettu ja sitä ollaan tiukentamassa tällä hallituskaudella entisestään. Moni kansainvälistä suojelua saanut henkilö ei saa perhettä luokseen lainkaan. Tällaisissa tilanteissa on erittäin inhimillistä, että henkilö saattaa haluta vierailla perheensä luona lähtömaassaan useitakin kertoja ottaen riskin joutua ihmisoikeusloukkausten kohteeksi. Tällöin useatkaan matkat lähtömaahan eivät voi olla perusteena suojeluaseman lakkauttamiselle.

Hallitus esittää myös, että kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien matkustusasiakirjojen kelpoisuusalueeseen tehtäisiin rajoituksia. Matkustusasiakirjojen kelpoisuusalueen ulkopuolelle rajattaisiin suojeluaseman saaneen ulkomaalaisen kansalaisuusvaltio tai entinen pysyvä asuinmaa. Poikkeuksellisesti matkustusasiakirja voitaisiin myöntää rajoituksetta, mikäli tälle olisi esitetty poikkeuksellisen painava syy, kuten lähiperheenjäsenen äkillinen ja vakava sairastuminen, joka vaatisi ulkomaalaisen läsnäoloa tai lähiomaisen hautajaiset. Tämä ei kuitenkaan estäisi sitä, että ulkomaalaisen matkustaessa lähtömaahansa hänen kansainvälinen suojeluasemansa voitaisiin ottaa harkittavaksi matkustamisen perusteella.

Esityksen mukaan vain poikkeuksellisen painavasta syystä matkustusasiakirjan kelpoisuusalueen rajoittamisesta voitaisiin luopua. Amnesty katsoo, että kynnys kelpoisuusalueen rajoittamisesta luopumiselle olisi aivan liian korkea eikä ottaisi huomioon, että matkustamiselle voi olla edellä mainitun mukaisesti useita hyväksyttäviä syitä. Kansainvälistä suojelua saaneella ei olisi myöskään mahdollisuutta esimerkiksi hakemuksesta saada poikkeusta matkustusasiakirjan kelpoisuusalueen rajoitukseen, vaikka tarve lähtömaahan matkustamiselle voi tulla äkillisesti, kuten esityksessäkin

esitetyissä esimerkeissä perheenjäsenen sairastumisen tai kuoleman tapauksessa. Henkilön tulisi siis pystyä ennakoimaan mahdollinen tulevaisuudessa tapahtuva äkillinen matkustamisen tarpeensa, jotta voisi saada matkustusasiakirjan poikkeuksellisesti ilman alueellista rajausta, mikäli matkustusasiakirjaan tehtyä rajausta ei voisi jälkikäteen poistaa. Esitys on tältä osin erittäin epäselvä ja ristiriitainen.

Kyse on liikkumisvapauden rajoittamisesta, johon liittyy edellä esitetyin perustein suuria inhimillisiä ongelmia. Näin ollen Amnesty katsoo, että pakolaisen matkustusasiakirjaan tai toissijaista suojelua saaneen muukalaispassiin ei tule tehdä rajauksia lähtömaahan nähden etenkään, kun rajoituksista luopuminen tai poikkeaminen on tehty vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi.

Hallitus esittää myös matkustusasiakirjojen voimassaolon lyhentämistä viidestä vuodesta yhteen vuoteen, mikäli ne myönnettäisiin rajoittamattomina. Tälle ei ole kuitenkaan esitetty minkäänlaista muuta perustelua kuin, että vuoden voimassaoloajan katsotaan riittävän pakottavasta syystä tehdyn matkan tekemiseen. Kyseinen ehdotus lähinnä lisäisi Maahanmuuttoviraston työmäärää ja siten kustannuksia sekä aiheuttaisi matkustusasiakirjan haltijalle suuria vaikeuksia, mikäli hän joutuisi itsestään riippumattomista syistä matkustamaan lähtömaahansa ja asiakirja uhkaisi nopeasti vanheta.

Karkottamispäätöksen täytäntöönpano

Esityksessä karkottamispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta muutettaisiin siten, että se yhdenmukaistettaisiin käännyttämispäätösten täytäntöönpanokelpoisuuden kanssa. Karkottamispäätökset olisi siten mahdollista panna täytäntöön nykyistä nopeammin eli tietyissä tilanteissa, kuten tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä täyttämättömän uusintahakemuksen yhteydessä, välittömästi. Amnesty huomauttaa, että karkottamispäätöksen saaneet henkilöt ovat asuneet Suomessa oleskeluluvalla ja siten heille on yleensä syntynyt Suomeen sellaisia siteitä, että maastapoistamisten välittömän täytäntöönpantavuuden mahdollistaminen voi heidän kohdallaan helposti johtaa epäinhimillisiin tilanteisiin. Lisäksi tällä tulisi olemaan hallinto-oikeuksien työtaakkaa lisäävä vaikutus, kun täytäntöönpanokieltohakemukset lisääntyisivät.

Vaikutusten arviointi

Hallitus kohdistaa turvapaikanhakijoihin ja maahanmuuttaneisiin lukuisia lakimuutoksia ja suunnitteilla on yhä lisää muutosesityksiä. Esityksessä ei ole arvioitu muutosten yhteisvaikutuksia, vaikka näyttää siltä, että muutokset lähes kaikilta osin heikentävät tämän ihmisryhmän oikeuksia ja voidaankin arvioida kielteisten ihmisoikeusvaikutusten olevan laaja-alaisia.

Hallituksen esityksen vaikutusarviointi on puutteellista. On välttämätöntä, että vaikutusarviointi sisältää kattavan perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin, joka sisältää arvioinnin konkreettisista vaikutuksista ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Mikäli oikeudet eivät toteudu ihmisten arjessa, myös valtion ihmisoikeusvelvoitteiden täyttyminen on kyseenalaista.

Lisäksi Amnesty kiinnittää huomiota erityisesti lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointiin. Pääministeri Petteri Orpon hallitus on ohjelmassaan sitoutunut edistämään lapsiperhemyönteistä politiikkaa kaikilla tasoilla ja kiinnittämään huomioita lapsi- ja perhevaikutusten arviointiin päätöksenteossa (Petteri Orpon hallituksen ohjelma, 20.6.2023: Vahva ja välittävä Suomi : Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023 - Valto (valtioneuvosto.fi). Esityksessä arviointi sen vaikutuksista lapsen oikeuksien sekä perhe-elämän suojan toteutumiseen on kuitenkin riittämätöntä.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (VN TEAS) teetti vuonna 2021 selvityksen vuosina 2015–2019 tehtyjen ulkomaalaislain muutosten yhteisvaikutuksista. Selvityksen perusteella kansainvälistä suojelua hakeneiden tilanne heikentyi ja päähuomio muutoksissa oli menettelyjen tehostamisessa eikä niinkään hakijoiden perus- ja ihmisoikeuksissa. Muutokset johtivat siihen, että syntyi väliinputoajaryhmiä, joille vaikutukset olivat kohtuuttomia. Muutoksenhaku ja uusintahakemukset lisääntyivät. Lisäksi menettelyjä koskevat turvapaikanhakijan asemaa heikentäneet samanaikaiset ja perättäiset muutokset lisäsivät oikeusturvariskejä. Myöskään lapsia koskevat parannukset eivät ehkäisseet yleisten muutosten kielteisiä vaikutuksia lapsiin. Niin perus- ja ihmisoikeusvaikutusten kuin myös lapsivaikutusten arviointi oli esityksissä puutteellista (ks. VN TEAS raportti: Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan, 12.2.2021: Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan).

Amnesty katsoo, että edellä viitattu VN TEAS:n teettämä raportti huomioiden on erityisen tärkeää tällä hallituskaudella tehdä esityksissä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten laaja kokonaisarviointi, joka huomioi turvapaikanhakijoihin ja maahanmuuttaneisiin kohdistuvat yhteisvaikutukset sekä mahdolliset päällekkäiset muutosehdotukset. Myös ihmisoikeusvaikutusten arviointi on syytä tehdä huolellisemmin, konkreettiset ihmisten oikeuksiin koskevat vaikutukset esille tuoden.

Lopuksi

Esityksessä on perusteltu heikosti muutosten tarpeellisuutta. Muutostarpeita ei voi perustella pelkästään hallitusohjelmakirjauksilla, vaan etenkin ihmisten oikeuksia heikentävien muutosten tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja rajoitusperusteiden hyväksyttäviä, eikä esityksessä ole tällaisia perusteita esitetty.

Esityksessä mainitaan, että ”turvapaikkajärjestelmää voidaan käyttää hyväksi muun muassa vieraan valtion hybridioperaatioissa.” Amnesty toteaa, että kansainvälisen suojelun hakemisen luonnehtiminen mahdolliseksi järjestelmän väärinkäytöksi ja niin sanottujen hybridioperaatioiden mainitseminen lähes jokaisessa pakolaisten oikeuksia heikentävässä hallituksen esityksessä on epäasianmukaista ja leimaavaa kielenkäyttöä.

Amnesty vastustaa esityksessä ehdotettuja muutoksia.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
ihmisoikeustyön johtaja
niina.laajapuro@amnesty.fi

Lisätietoja antaa: Kaisa Korhonen, oikeudellinen asiantuntija, kaisa.korhonen@amnesty.fi